

Hatefulle ytringer og ytringsfriheten - en alvorlig samfunnsutfordring

Av politimester Johan Brekke

Gjennomført spørreundersøkelse fra KS i 2019 viste at 4 av 10 lokalpolitikere har blitt utsatt for hatefulle ytringer eller konkrete trusler. Denne utfordringen er fortsatt gjeldende, og er særlig aktuell nå med stortings- og sametingsvalget i september. Ytringsfriheten er grunnleggende for oss og politiet har ansvar for å beskytte ytringsfriheten og for at lovlige ytringer kan fremsettes.

I politiets trusselvurdering som ble lagt frem tidligere i år er hatefulle og andre straffbare ytringer i det offentlige rom blant kriminalitetstruslene som omtales. Truslene er valgt ut både på grunn av alvorlighet og fordi politiet vurderer at utviklingen er negativ. Trusselvurderingen viser at det er sannsynlig at hatefulle ytringer vil fortsette å øke i omfang og ha en polariserende effekt på det norske samfunnet. Dette er urovekkende og vil kunne ha uønsket negativ effekt på samfunnsdebatten. Ytringsfriheten står sterkt i Norge og er grunnleggende for oss. Den verner om det frie ordskiftet og er en forutsetning for demokratiet. Opplevelse av sjikane, hensynsløs atferd og trusler kan medføre at færre ønsker å delta i demokratiske prosesser. Fravær av deltakelse i det frie ordskifte og i samfunnsdebatten vil være en trussel mot ytringsfriheten og demokratiet. Hatefulle ytringer kan også medføre fare for enkeltpersoner og grupper, og kan i ytterste konsekvens være en trussel mot samfunnsordenen. Det er en alvorlig samfunnsutfordring og politiet har økt sin innsats for å beskytte demokrati og ytringsfriheten.

Men hva er greit og hva er hatkriminalitet?

Handlinger som faller utenfor ytringsfrihetens vern, vil ofte kunne kalles hatkriminalitet. Hatkriminalitet er straffbare handlinger som er motivert av hat eller negative holdninger rettet mot en person eller gruppe på grunn av etnisitet, religion, livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.

Hatkriminalitet kan omfatte alle typer straffbare forhold, om de har bakgrunn i hat eller negative holdninger på bakgrunn av de grunnlagene som er nevnt. Begrepet favner hatefulle og diskriminerende ytringer, men også vold og trusler, skadeverk, oppfordring til en straffbar handling eller hensynsløs atferd, som å personforfølge noen eller krenke noens fred.

Straffeloven § 185 om hatefulle ytringer er den sentrale bestemmelsen som omhandler fenomenet. Med bot eller fengsel straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en hatefull ytring. Videre sier straffeloven at lovbrudd som har sin bakgrunn i hatefull/diskriminerende motivasjon generelt skal være straffeskjerpene.

En av politiets viktigste oppgaver er å beskytte all lovlig virksomhet, herunder verne om demokratiet de aller fleste av oss ønsker å ha. Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste innbyggernes rettsikkerhet og trygghet. Forebygge, avdekke og stanse kriminell virksomhet og forfølge straffbare forhold er en sentral del av politiets innsats.

Politiets hovedstrategi er å forebygge kriminalitet og uønskede hendelser. Vår innsats er mest verdifull om vi sammen med andre hindrer at kriminalitet oppstår. Innsats i forkant er bedre enn å reparere i etterkant. Et politi i forkant av kriminalitet vil spare samfunnet for store menneskelige og økonomiske kostnader og politidistriktet prioriterer forebyggende arbeid.

Sammen med statsforvalteren i Innlandet, Innlandet fylkeskommune og KS Innlandet arrangerer vi i august et digitalt møte om hatefulle ytringer og trusler mot folkevalgte. Vi ønsker å øke innsikten og kunnskapen innenfor dette området og forebygge at hatefulle ytringer fremsettes samt at vi kan bli mer bevisst på hvordan vi ønsker at ytringsklima skal være. Her håper vi at flest mulig av våre politikere i fylket deltar.

Politiet skal følge opp straffbare ytringer og er du utsatt for hatefulle ytringer, trusler eller hensynsløs atferd, er vår oppfordring til deg å kontakte politiet. Så skal vi gjøre vårt beste i å følge opp, selv om de rettslige grensedragningene kan være krevende.

Til slutt vil jeg minne om at alle må ta ansvar for at folkeskikken i varetas i samfunnsdebatten slik at vi får en god valgkamp med bred deltakelse preget av respekt for hverandre og det frie ordskifte.